

DEPOZITUL DE BRONZURI DE LA POJEJENA (județul Caraș-Severin)

În primăvara anului 1988 a intrat în patrimoniul Muzeului Județean Reșița un depozit de bronzuri descoperit pe raza comunei Pojejena — situată pe malul Dunării. Acest depozit a fost găsit întâmplător, în arătură, într-o zonă deluroasă, la cca. 8—9 km nord de localitate¹. Cercetările efectuate la fața locului nu au mai dus la recuperarea altor piese. Din informațiile descoperitorului aflăm că în aceeași zonă, cu cca 15 ani în urmă, s-a mai aflat un celt despre care astăzi nu se mai știe nimic.

Depozitul se compune din 11 piese — 10 brățări și o verigă — îngrijit lucrate, bine conservate, avînd patina de culoare verde deschis. Decorul, acolo unde există, este realizat prin incizie.

Descrierea obiectelor

1. Brățară cu capetele deschise, depărtate, aplatizate, ascuțite. Secțiunea barei este plan convexă. Este ornamentată cu benzi de linii verticale între care se află motivul „în căpriori“. Nr. inv. H. 129 (Pl. I/1, 1a).

2. Brățară cu capetele deschise, depărtate — unul este ascuțit iar celălalt, de formă dreptunghiulară și ușor arcuită, este mai puțin lucrat, avînd vizibile urme de la turnare. Secțiunea barei este rotundă, puțin aplatizată în partea interioară. Este ornamentată cu fascicule de linii paralele, verticale, între care se află zone netede unde este redat motivul „brăduț“, schematic, atît în registrul superior cît și în cel inferior. Nr. inv. H. 130 (Pl. I/2, 2a).

3. Brățară cu capetele deschise, depărtate, rotunde, puțin lucrate la margini — avînd vizibile urme de la turnare. Secțiunea barei este rotundă, ușor aplatizată în partea interioară. Motivul ornamental constă din linii verticale paralele, pe care se află perpendicular fascicule de linii în unghi, redînd un V culcat, cu raze către exterior. Motivul „brăduț“ orizontal îl găsim într-un singur registru. Nr. inv. H. 131 (Pl. I/3, 3a).

---

¹ Depozitul respectiv a fost descoperit în sălașul săteanului Mutașcu Ion. Elena Voia, conservator la Expoziția Permanentă din Moldova Veche, a semnalat existența acestui depozit care a fost recuperat cu sprijinul specialiștilor de la M.J.I.R. și a organelor locale de stat. Drept pentru care aducem cuvenitele mulțumiri tuturor celor ce au contribuit la salvarea acestor piese.

4. Brătară cu capetele deschise, depărtate, dreptunghiulare și arcuite, cu marginile puțin șlefuite — avînd vizibile urme de la turnare. Secțiunea barei este plan convexă. Ornamentarea este redată prin alternanțe de fascicule de linii paralele, verticale și oblice, între care se află zone netede sau ornamentate cu motivul „în căpriori” dispus vertical, orizontal și oblic. Nr. inv. H. 132 (Pl. I/4, 4a).

5. Verigă cu capetele deschise, ascuțite, alăturate pe aproape jumătate din lungimea perimetrului acesteia. Secțiunea barei e plan convexă. Este ornamentată pe toată suprafața, cu excepția capetelor, cu linii paralele verticale. Nr. inv. H. 133 (Pl. I/5, 5a).

6. Brătară cu capetele deschise, depărtate, aplatizate, subțiate. Secțiunea barei este plan convexă. Ornamentarea se prezintă sub forma unor incizii adînci oblice atît în exterior cît și în interior, unde ca urmare a folosirii piesei, într-o parte, acestea sînt abia vizibile. Nr. inv. H. 134 (Pl. I/6, 6a).

7. Brătară torsionată cu capetele deschise, depărtate, unul avînd o margine dreptunghiulară și arcuită puțin prelucrată — prezentînd urme de la turnare, iar la celălalt fiind rotunjită. Nr. inv. H. 135 (Pl. II/1, 1a).

8. Brătară torsionată cu capetele deschise, depărtate, rotunde și marginile aproape neprelucrate avînd urme clare de la turnare. Secțiunea barei este rotundă. Nr. inv. H. 136 (Pl. II/2, 2a).

9. Brătară torsionată cu capetele deschise, depărtate, dreptunghiulare. Secțiunea barei este rotundă. Nr. inv. H. 137 (Pl. II/3, 3a).

10. Brătară torsionată cu capetele deschise, depărtate, rotunde. Secțiunea barei este rotundă. Nr. inv. H. 138 (Pl. II/4, 4a).

11. Brătară torsionată cu capetele deschise, depărtate, ovale și marginile cu vizibile urme de la turnare. Secțiunea barei este rotundă. Nr. inv. (Pl. II/5, 5a).

Tabel cu greutatea și dimensiunile pieselor

Nr.	Greutate	Ø capete bară	Ø max. bară	Ø max. exterior	Ø max. interior	Lungimea pe coardă
1.	53,42 g	0,4 cm	1 cm	6,2 cm	4,9 cm	16,7 cm
2.	38,98 g	0,3 cm	0,7 cm	6,5 cm	5,3 cm	17,7 cm
3.	32,78 g	0,4 cm	0,7 cm	6,3 cm	5 cm	15,5 cm
4.	141,97 g	0,5 cm	1,1 cm	11,3 cm	9,8 cm	31,5 cm
5.	10,99 g	0,3 cm	0,5 cm	3,1 cm	2,5 cm	16,7 cm
6.	27,72 g	0,4 cm	0,6 cm	6,3 cm	5,2 cm	16,7 cm
7.	29,54 g	0,4 cm	0,6 cm	6,7 cm	5,5 cm	17,3 cm
8.	28,95 g	0,4 cm	0,6 cm	6,6 cm	5,5 cm	17 cm
9.	26,40 g	0,4 cm	0,6 cm	6,7 cm	5,6 cm	17,3 cm
10.	25,31 g	0,4 cm	0,6 cm	6,4 cm	5,2 cm	16,5 cm
11.	24,69 g	0,4 cm	0,6 cm	6,7 cm	5,6 cm	16,5 cm

Cele 11 obiecte au fost folosite înainte de a fi îngropate, întrucît ele sînt lustruite prin frecare în interior, iar la exterior modelul este mai puțin vizibil în anumite porțiuni. În cazul brățărilor torsionate motivul este tocît în unele locuri.

Depozitul este unitar, ceea ce ne conduce spre concluzia că a fost realizat în același atelier. În sprijinul acestei afirmații aducem următoarele argumente:

1. Greutatea pieselor torsionate și a brățării cu incizii adânci prezintă diferențe doar de câteva grame; diametrul secțiunii barei este identic.

2. Brățărilor decorate, cu excepția celor de la nr. 1 și nr. 4, prezintă diferențe mici de greutate și au diametrul secțiunii barei de aceleași dimensiuni.

3. Atît brățărilor decorate cît și cele nedecorate, indiferent de greutate, cu excepția celei de la nr. 4, au diametrul maxim exterior aproape identic cu o variație de cel mult 0,5 cm.

4. Lungimea interioară și exterioară a barei din care este alcătuită veriga se înscrie în limitele lungimilor interioare și exterioare ale tuturor brățărilor.

Încadrarea tipologică și cronologică

Intrucît depozitul de la Pojejena este alcătuit aproape în exclusivitate din brățări, pentru a-l încadra cronologic a fost necesar să luăm în considerare forma generală a pieselor și modul lor de ornamentare.

Brățărilor ornamentate se înscriu în seria celor definite drept „brățări ovale cu secțiunea rotundă sau ușor ovală, cu capetele subțiate și deschise” — ce provin din depozite datate în Bronz D². Mai zvelte, cu secțiunea barei uneori plan convexă și cu diferențe mai puțin accentuate între grosimea la centru și cea de la capete, brățărilor noastre sint caracteristice în special Hallstattului A₁.

Cu excepția brățărilor nr. 1 și nr. 2 pentru care am găsit analogii aproape perfecte, piesele ornamentate își găsesc corespondentul, prin modul de dispunere a unor motive incizate — linii paralele verticale, oblice, „brăduț”, „în căpriori” — în depozitele din Banat și Transilvania: Moldova Veche I³, Ocna de Fier⁴, Spălunca II⁵, Uioara de Sus⁶, Timișoara⁷, Ticvaniu Mare⁸.

Brățări asemănătoare cu cea de la nr. 1 se află între piesele datate în Ha A₁ de la Sîntana⁹, Caransebeș¹⁰, Deva III¹¹, Uioara de Sus¹², Gușternița II¹³. Motivul „brăduț” încadrat de fascicule de linii paralele verticale este frecvent reprezentat din Br. D și continuă în Ha A₁ fiind ilustrat

² Cf. T. Bader, *Epoca bronzului în nord-vestul Transilvaniei*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 100.

³ M. Petrescu Dîmbovița, *Depozitele de bronzuri din România*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1977, p. 99, pl. 165/9a.

⁴ *Ibidem*, p. 100, pl. 167/9a.

⁵ *Ibidem*, p. 108, pl. 205/8a.

⁶ *Ibidem*, p. 116, pl. 260/30.

⁷ *Ibidem*, p. 113, pl. 214/13a, 14a.

⁸ C. Săcărin, *Depozitul de bronzuri de la Ticvaniu Mare (județul Caraș-Severin)*, în *Banatica VI*, 1981, p. 97—98, pl. I/1 și pl. II/4.

⁹ A. Mureșan, *Două brățări de bronz descoperite în cetatea de pămînt de la Sîntana, județul Arad*, în *Crisia*, XVII, 1987, p. 313—315, fig. 1/1—1a.

¹⁰ M. Petrescu Dîmbovița, *op. cit.*, p. 87, pl. 126/2a.

¹¹ *Ibidem*, p. 91, pl. 136/25.

¹² *Ibidem*, p. 116, pl. 260/28.

¹³ *Ibidem*, p. 95, pl. 158/8.

prin descoperirile de la Cornuțel¹⁴, Spălanca II¹⁵, Galošpetreu¹⁶. Spre deosebire de piesele menționate mai sus, cea de la Pojejena are motivul „brăduț” schematizat, fără a umple tot spațiul dintre două registre cu linii paralele verticale.

Deși colierele torsionate au fost menționate în literatura de specialitate încă din Br. D, brățările executate în aceeași tehnică sînt constatate mai frecvent în perioada Ha A₁, după cum o ilustrează depozitele: Deva III¹⁷, Gușternița II¹⁸, Pecica II¹⁹, Moldova Veche I²⁰, Uioara de Sus²¹.

Analogii pentru brățările cu creștături oblice sînt în depozitele: Deva III²², Moldova Veche I²³, Uioara de Sus²⁴, Spălanca II²⁵ datate în Ha A₁.

Pentru verigă, cele mai reprezentative analogii le întîlnim în depozitul de la Uioara de Sus²⁶, unde una dintre ele este combinată cu verigi torsionate.

Din punct de vedere cronologic, deși își găsește corespondențe încă din Br. D, datorită preponderenței elementelor întîlnite în perioada următoare, încadrăm depozitul de la Pojejena în seria celor datate la începutul Hallstattului — Ha A₁, fiind legat de prelucrarea minereului din zonă.

ADRIANA OPRINESCU

DER BRONZENFUND VON POJEJENA (Kreis Caraș-Severin)

(Zusammenfassung)

Der Bronzenfund wurde zufällig im Weichbild der Gemeinde Pojejena, in einer hügeligen Gegend, etwa 8—9 km nördlich der Ortschaft, entdeckt.

Der Fund besteht aus 11 Gegenständen — 10 Armbändern und einem Ring — die gut konserviert sind und eine hellgrüne Patina aufweisen. Typologisch gehören sie zu jenen mit verdünnten, voneinander abstehenden Endstücken, wobei sie im Querschnitt rund oder abgeflacht-konvex sind. Fünf Armbänder und der Ring sind durch Inzision verziert (Nr. 1—6), die anderen sechs Stücke (Nr. 7—11) sind durch Verdrehung geformt.

Das Depot ist einheitlich, was uns zur Schlussfolgerung führte, dass es in derselben Werkstatt gearbeitet worden ist. Als zusätzliches Argument sei angeführt,

¹⁴ *Ibidem*, p. 55, pl. 35/2a.

¹⁵ *Ibidem*, p. 109, pl. 205/4.

¹⁶ *Ibidem*, p. 94, pl. 146/17.

¹⁷ *Ibidem*, p. 91, pl. 136/22.

¹⁸ *Ibidem*, p. 96, pl. 158/6.

¹⁹ *Ibidem*, p. 101, pl. 175/1.

²⁰ *Ibidem*, p. 99, pl. 165/13.

²¹ *Ibidem*, p. 116, pl. 258/13 și pl. 263/21.

²² *Ibidem*, p. 91, pl. 136/23, 26.

²³ *Ibidem*, p. 99, pl. 165/8.

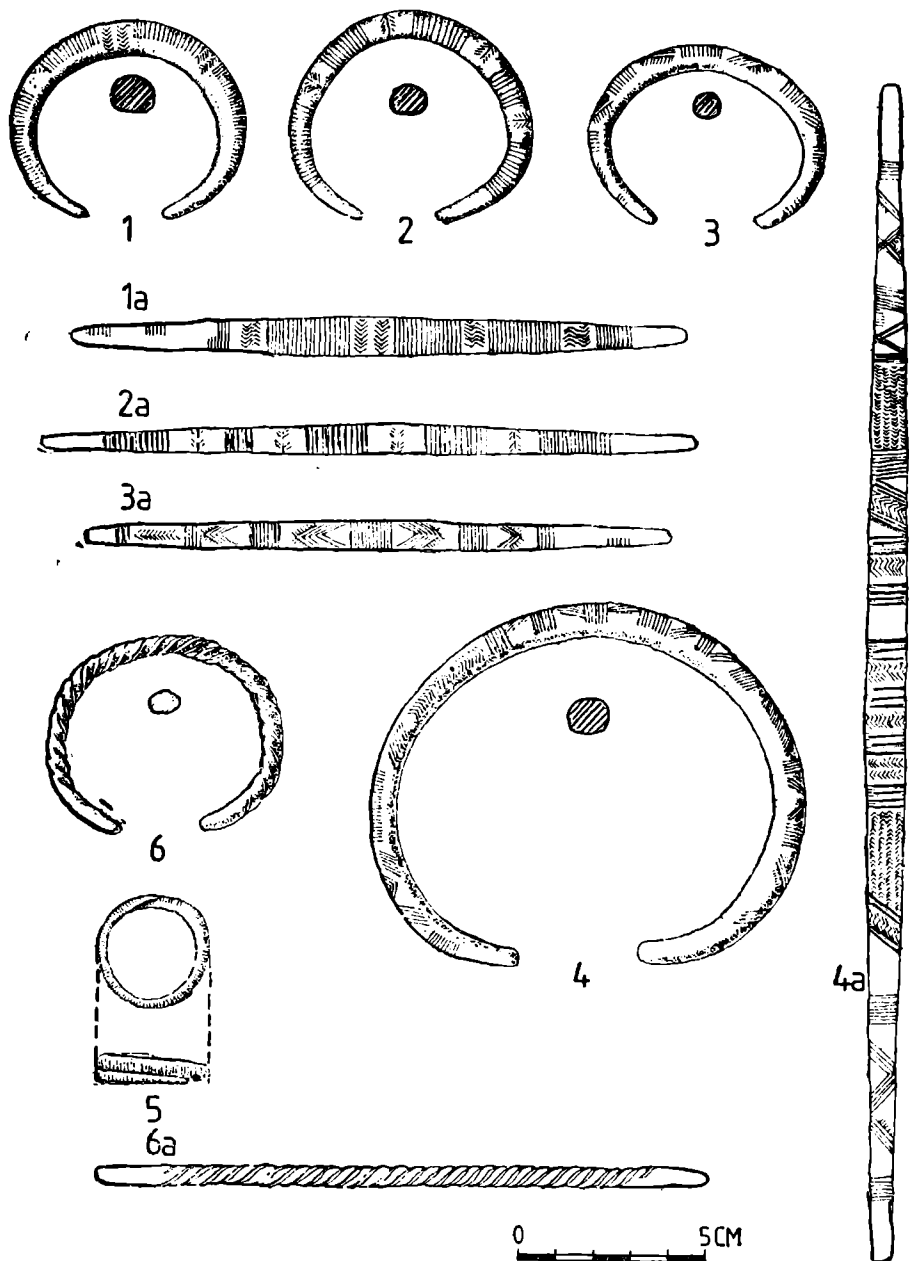
²⁴ *Ibidem*, p. 116, pl. 262/12.

²⁵ *Ibidem*, p. 112, pl. 210/5.

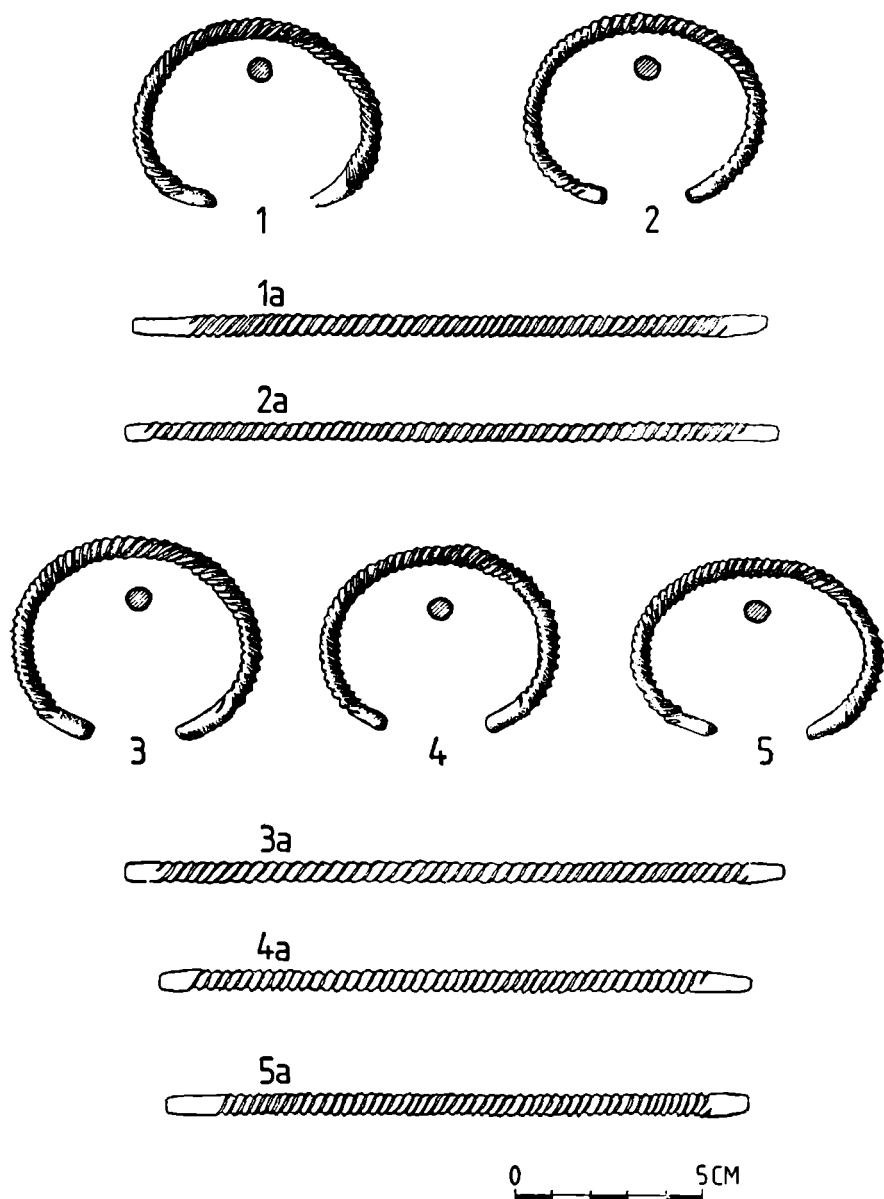
²⁶ *Ibidem*, p. 116, pl. 267/18, 21.

dass alle Armbänder — ausser Nr. 4 — unabhängig von ihrem Gewicht, den höchsten äusseren Umfang nahezu identisch haben, mit einer Abweichung von höchstens 0,5 cm.

Chronologisch gesehen und auf Grund von anderen Bronzefunden aus dem Banat und aus Siebenbürgen — Moldova Veche I, Ocna de Fier, Ticvanu Mare, Timișoara, Deva III, Pecica II, Gușternița II, Galoșpetreu, Spălanca II, Uioara de Sus — haben wir das Bronzedepot von Pojejena am Beginn des Hallstatt — HaA₁ — datiert.

Pl. I. Depozitul de bronzuri de la Pojejena.
Abb. I. Der Bronzefund von Pojejena.

Pl. II. Depozitul de bronzuri de la Pojejena.
Abb. II. Der Bronzefund von Pojejena.